

Niet meer zo nauw

HARTESTEEG

Waar komt de naam Lombardsteeg vandaan? Waarom heeft Leiden een Schagensteeg? Wie woonde er in de Bouwelouwensteeg? Waar heeft de Spijkerboorsteeg zijn naam aan te danken? Hoeveel Molensteegen waren er vroeger in Leiden? Op deze en andere priemende vragen geeft de historische serie Langs Leidse Stegen een antwoord. Vandaag: de Hartesteeg.

De Hartesteeg loopt van de Nieuwe Rijn naar de Nieuwstraat. In de loop van de tijd heeft deze steeg veel verschillende namen gehad. Hij begon zijn carrière ergens halverwege de veertiende eeuw als de Nauwe Steeg. Die naam dankte hij aan zijn toenmalige breedte van slechts 2 meter 25. Een andere naam voor de steeg was in die tijd de Buttermanssteeg, waarschijnlijk naar een van zijn bewoners.

Omdat de steeg vooral op marktdagen druk werd gebruikt, maar door zijn geringe breedte eigenlijk ongeschikt was voor doorgaand verkeer, werd hij halverwege de zeventiende eeuw verbreed tot 5,50 meter. De naam Nauwe Steeg was toen dus niet meer echt van toepassing, en hoewel de geschiedenis leert dat dit voor een steeg niet per se een reden is om van naam te veranderen, gebeurde dat in dit geval wel. Vanwege de nabijheid van het gedeelte van de markt waar boter, melk en andere zuivelproducten werden verkocht, kreeg hij de naam Karnemelksteeg.

In diezelfde tijd, de tweede helft van de zeventiende eeuw, begon men ook de naam Hartesteeg te gebruiken. Het is niet helemaal duidelijk waar deze naam vandaan komt, maar de meest voor de hand liggende verklaring is dat een van de huizen in de steeg voorzien was van een gevelsteen of uithangbord met daarop waarschijnlijk de afbeelding van een hert. De vormen hart en hert werden vroeger door elkaar gebruikt voor de woorden die we tegenwoordig netjes naar hun spelling onderscheiden. In namen gaat het meestal echter eerder om het dier dan om het orgaan.

Hoewel het menselijk hart dus waarschijnlijk niet ten grondslag heeft gelegen aan de naam Hartesteeg, heeft de steeg in zijn geschiedenis wel degelijk iets met het hart te maken

gehad. In 1930 verhuisde namelijk de N.V. Eiga van de Klokksteeg naar Hartesteeg 5. Bij dit bedrijf maakte men snaargalvanometers, een medisch instrument dat de zeer kleine stroomschokjes die het menselijke hart produceert, kan detecteren en registreren, en dat beschouwd wordt als de voorloper van de moderne electrocardiograaf.

De snaargalvanometer werd in 1901 uitgevonden door de Nederlandse arts Willem Einthoven, die er in 1924 de Nobelprijs voor kreeg. Omdat geen enkel bedrijf erin slaagde om dit instrument goed na te bouwen, begon Einthoven een eigen bedrijfje. Na zijn dood in 1927 werd dit bedrijfje voortgezet onder de naam Eiga, gevormd uit Einthoven Galvanometers. Tot het bedrijf in 1940 naar Den Haag verhuisde, vervaardigde men op de Hartesteeg dus een jaar of tien hoogwaardige medische apparatuur. In de loop van de tijd is Eiga door fusies en overnames opgegaan in The Linde Group, een nog steeds bestaand internationaal bedrijf dat onder meer op het gebied van de gezondheidszorg actief is en daar medische gasen en bijbehorende apparatuur aanbiedt.

TANNEKE SCHOONHEIM

dr. Schoonheim werkt op Instituut voor Nederlandse Lexicologie in Leiden.
Reageren: tanneke.schoonheim@nl.nl

